

ԱՐԿԵՍՏԻ
ՎԱՍՏԱԿԱՎՈՐ ԳՈՐԾԻՉ
ՍՏԵՓԱՆ
ԱՂԱԶԱՆՅԱՆ

ЗАСЛУЖЕННЫЙ ДЕЯТЕЛЬ
ИСКУССТВ

СТЕПАН
АГАДЖАНЫАН

ՅԵՐԵՎԱՆ • 1938 • ԵՐԵՎԱՆ

V

00000-94.078 上 1.0-37.0

4

ԱՄԿԱՆԱՄԱՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՐԿԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՐԱՐՈՒՄԸ

~~9146~~

17
A
19947

В б р б ч, а в о 1 9 3 8

Պետական տնտեսական հաշվառման համակարգի զարգացում

Գլխավոր իրավաբան Բ. 3506.

Պատվեր № 237.

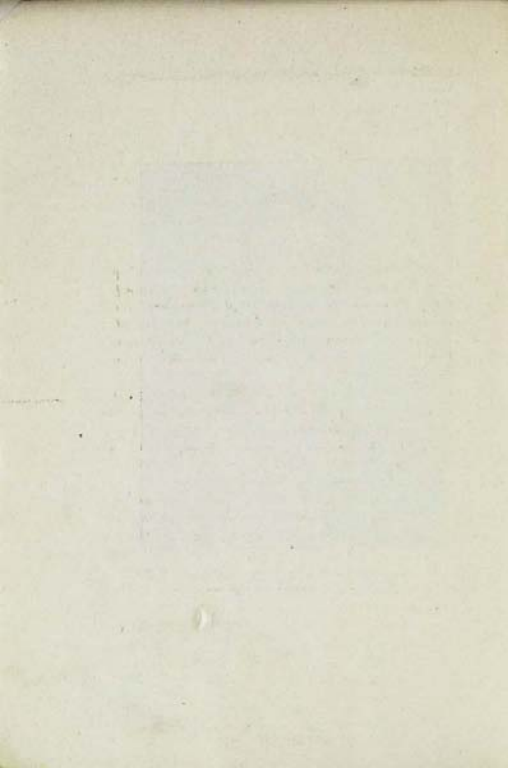
Տպում 500

ԵՆՎԵՐ Ի. Վ. ՍՏԱԼԻՆԻ ՊՈՐՏՐԵՆ
Портрет товарища И. В. СТАЛИНА

Բնկ. Ասուրն Սալմեղադյանի պատրեմ
Портрет тов. Сурена Сахмеляна

Արվեստի վաստակավոր գործիչ՝ Սոսիտի Աղա-
զանյանի քառասնամյա ստեղծագործական թիվնավոր
աշխատանքի առթիվ բացված ներկա ցուցահանդեսը,
մեր խորհրդային հասարակութանը ծանոթացնում է
տաղանդավոր վարպետի ռեալիստական ամբողջ պատ-
կերի հետ, նրա անցած ճանապարհի հիմնական ետապ-
ների հետ:

Զնայած այն հանգամանքին, վոր ներկա ցուցա-
հանդեսում հաջողվել է հավաքել Աղաջանյանի գործե-
րի մի մասը միայն, բայց և այնպես դիտողը կարո-
ղանում է լրիվ զաղափար կազմել նկարչի ընտրած
ուղղության հետ, նրա գործերի իդեական ըզվանդա-
կության և ստեղծագործական մեթոդի հետ:

Ցուցահանդեսը ապացուցում է, վոր իր քառաս-
նամյա ստեղծագործական աշխատանքի ընթացքում
Սոսիտի Աղաջանյանը, շնորհիվ իր տոկունության և
իր համոզմունքների, միշտ ևլ կարողացել է բարձր
պահել ռեալիստական արվեստի հիմնական սկզբունք-
ները: Այդ արվեստն անկեղծ է և ինքնուրույն, ստեղծ-
ված՝ ընության ճշմարիտ պատկերման միջոցով, ող-
տագործելով քննադատորեն դասական վարպետների

խողած ժառանգության ամենաաչքի ընկնող նմուշները: Ազաջանյանի ֆարվեստին ոտար են յեղել իմպերիալիզմի շրջանի արվեստների ֆորմալիստական աշխատակույթյունները, նա իր ամբողջ կյանքյամբ ատել և այդ ուղղութիւններն անշափ անբովանդակ և անմիտ ծամածուլութիւնները:

Ազաջանյանի ստեղծագործական որչեպոր մարդն է, նրա դիմաւորները, նրա տիպածը: Նկարիչը սիրել և այդ որչեպոր, կապվել իր ստեղծագործությամբ նրա հետ ընդմիջատ, խորը և բողբոսողմանի ուսումնասիրել նրան: Վարպետը բավարարվել և այդքանով, նա գիտակցել է իր ընտրած ստեղծագործական նյութի դժվարութիւնները և վճել է հաղթահարել այն:

Դիմանկարի պրոբլեմի լուծումը բարդ խնդիր է, նա պահանջում է յերկար քրտնաջան աշխատանք, նա ունի իր ատամնահատկութիւններն, իր ստեղծագործական յուրահատկութիւնները:

Ստեփան Ազաջանյանն իր ձգտումներով, իր կյանքյամբ և իր կյանքով յեղել է դիմոկրատ արվեստագետ, համեստ ու պարզ քաղաքացի:

Իր ստեղծագործական առաջին իսկ տարիներից նա հիմնականում պատկերել է իր կտաւների վրա աշխատավոր մարդկանց, իրենց քրտինքով ապրող հասարակ արհեստավորների, ձկնորմաների, գեղջուկների, մտավորականների. նկարիչը ճանաչել է նրանց մոտիկից, նրանց հետ ապրել է կյանքում:

Ամենադժվարին պայմաններում ապրելիս անգամ, նկարիչը չի նկարել հարուստ մարդկանց, առևտրականներին, վաշխառուներին, կապիտալիստներին:

Ստեփան Ազաջանյանը ծնվել է 1868 թվականին Շուշի քաղաքում, դերձակի ընտանիքում: Նկարչի հայրը՝ ուսուս Մելիքսեթը հարգանք եր վայելում ար-

հաստավորական շրջանում, նա հմուտ վարպետ երևալով մարդու Ուսումնասեր և բանիմաց լինելով նա իր գավակներին վռչինչ չի խնայել կրթություն տալու համար։ Աղաջանյանը սովորում է և հաջողությամբ ավարտում Եռշվա քաղաքային ուսումնարանը։

Դեռևս նահապետական պարզ սովորությունները պահպանող արհեստավորական ընտանիքը և միջավայրը Աղաջանյանի նասուրայի կազմակերպման վրա խոշոր նշանակութուն է ունեցել։ Այստեղից է սկիզբ առնում վարպետի համեստությունն ու շիտակությունը, նրա դեմոկրատիկ աշխարհայացքը, նրա սերը դեպի հասարակ արհեստավորները և աշխատավորները։

Յերիտասարդ Աղաջանյանը, զպրոցը ավարտելուց հետո, մեծ ցանկություն և հայտնաբերում ուսումը շարունակելու, ծնողները նրան ուղարկում են Բազու քնուս մաս։

Բազուն այդ ժամանակ խոշոր արդյունաբերական ու առևտրական քաղաք էր դարձել և շարունակում էր արագ թափով զարգանալ։ Անդրկովկասի բոլոր ծայրերից այնտեղ ելին մեկնում աշխատանք և բախտ վորոնելու։

Աղաջանյանը յերկու տարի աշխատում է քեռու մաս, նրա հանձնարարություններով՝ կատարում է մի շարք ուղևորություններ Միջին Ասիա և Անդրկովկասի քաղաքները։ Սակայն այդ կյանքը և պայմանները չեն բավարարում։ Երեսուցով լի յերիտասարդին, նա շարունակ մտածում է ուսումը շարունակելու մասին։ Բաբրախտաբար Աղաջանյանի յերկրորդ քեռին՝ Քոչաբյան Ասլանը գտնվում էր այդ ժամանակ Մարսելում՝ ստանալով նրա համաձայնությունը Աղաջանյանը մեկնում է Ֆրանսիա։ Մարսելում նա իջնում է իր քեռու մոտ, վորը այդ ժամանակ զբաղվում էր վաճառական-

նությամբ, ծանոթանում է նոր քաղաքի հետ, յեզրու-
պական կյանքի հետ:

Քոչարյանն իր վրա յե վերցնում Աղաջանյանի
ուսման գործի ծախսերը և մտադրվում և նրան բարձ-
րագույն տեխնիկական կրթություն տալ:

Առաջին տարին յերիտասարդ տեղավորվում և մի
մասնավոր պանսիոն՝ Ֆրանսերեն լեզուն սովորելու և
լնդհանուր կրթություն ստանալու: Այդ պանսիոնում
նկարչության դասատու Ամին նկատում և Աղաջա-
նյանի մեջ խոշոր սեր դեպի նկարչությունը և աչքի
դարձող լնդունակություն: Նա անտարբեր չի նայում
այդ լնդունակության վրա և ամեն կերպ խրախու-
սում և ոգնում է յերիտասարդ կովկասցուն: Նա հա-
մոզում և Քոչարյանին անպայման Աղաջանյանին նը-
կարչական կանոնավոր կրթություն տալ, սակայն
Քոչարյանը տարակուսում եր, նա գործնական մարդ եր
և մասածում եր Աղաջանյանին չափելի պրակտիկ
մասնադիտություն սովորեցնել: Այս նպատակով նա
տեղավորում և Աղաջանյանին տեխնիկական դպրոցը,
բայց ուժեղ սերը դեպի նկարչությունն ավելի ու ա-
վելի յե բոցավառվում յերիտասարդի սրտում, վերջա-
պես նրան հաջողվում է միաժամանակ հաճախել նաև
Մարսելի նկարչական ստուդիան: Կարճ ժամանակից
հետո, Աղաջանյանը տեխնիկական դպրոցը թողնում և
լնդմեջա և սկսում է մեծ վոգևորությամբ միմիայն
նկարչությամբ զբաղվել: Այս ստուդիայում Աղաջա-
նյանն ուսանում է չորս տարի և ամեն տարի իր ա-
ռաջադիմության համար պարգև և ստանում դպրոցի
վարչությունից: Պրոֆեսոր Մեստին իր դասավանդ-
ման մեթոդով կարողացել է ամբողջնել յերիտասարդի
մեջ՝ ունակասական գեղարվեստական աշխարհայացք և
յուրացնել տալ սկզբնական տեխնիկական հմտություն:

Ստուգիան ավարտելուց հետո յերիտասար նկարչի անսեսական դրությունը շուտով վատանում և, Քուչարյանն արդեն մեկնել եր Անդրկովկաս, միջոցներ չկային կրթությունը շարունակելու սկսում են միմյանց հաջորդել ծանր, անբարենպաստ տարիները։ Իր ֆիզիկական դոյությունը պահելու համար նկարիչը ստիպված և լինում կատարել ամեն տեսակի աշխատանք, չնչին գումարով վերցնել պատվերներ, յենթարկվել պատվիրատուների կամայականություններին։ Կապիտալիստական աշխարհի ծանր կյանքն իր ամբողջ եյությամբ զգացել և նկարիչը այդ տարիների ընթացքում։

Վերջապես Կովկասից լուր և ստացվում, վոր կարող են նրան նյութապես անհրաժեշտ ոժանդակություն ցույց տալ՝ թող մեկնի Փարիզ գեղարվեստական կրթությունը շարունակելու։

Մոսավորապես 33 տարեկան հասակում նա մեկնում և Մարսելից Փարիզ։ Հաջողությամբ ընդունվում և Փարիզի Ժուլիենի ակադեմիան պրոֆեսորներ Ժան-պոլ-Լորանսի և Բենիամին Կոնստանի անմիջական գեկավարությամբ սովորում և յերեք տարի Ժան-Պոլ-Լորանսը ֆրանսիական ռեալիստական դպրոցին պատկանող ակադեմիոր նկարիչ եր, հայտնի իր պատմական թեմաներով նկարված մեծ կոմպոզիցիաներով։ Ժան-Ժոզեֆ-Բենիամին Կոնստանը աչքի յեր ընկնում իր ռեալիստական վոգով կատարած պորտրետներով։ Այս յերկու վարպետներն իրենց ստեղծագործական մեթոդներում պահպանում եյին հին ակադեմիզմի տարրերը, Ադամ-նյանն աշակերտելով նրանց անպայման խոշոր հափով ազդվել և նրանցից։ Առանձնապես մեծ ազդեցություն և թողել Ժան-Պոլ-Լորանսը՝ իր աշխատանքի պրիոմներով, նյութականությունը և զանգվածությունը

կերպաւորելու ձեւերով, վրձինելու համարձակ յեղա-
նակներով:

Այսպիսով Ժուլիենի ակադեմիան վերջնական
ձեւավորումը տվաւ Աղաջանյանի գեղարվեստական աշ-
խարհայացքին, ի հայտ բերեց նկարչի ստեղծագոր-
ծական ունակութեանը, ավելց ընտելեցան դիտման
և պատկերման մեթոդ: Աղաջանյանը կարողացել և
հասկանալ և յուրացնել այդ մեթոդը, ոգտագործել այն
իր ինքնուրույն աշխատանքի վճռը ունենալու, իր
ստեղծագործական դեմքը ձևակերպելու:

Մեծ ազդեցութեամբ են թողել նկարչի վրա նաև
Փարիզի աշխարհահռչակ թանգարանները և պարբե-
րաբար բացվող մեծ ցուցահանդեսները: Լավրի սրահ-
ներում նա ամենից շատ կանգնել և դմայլած դիտել և
Իեմբրանդի, Վելասկեզի, Կուրբեի և Դելակրուայի գոր-
ծերը, նրանք ամբողջովին համապատասխանել են Ա-
ղաջանյանի ստեղծագործական իդեաներին, նրանց
առողջ ուսույթմը, վրձինելու կորովի ձեւերը, գունային
ուսք կոլորիտով, տպավորվել ու նրա հոգում ընդմիշտ
և հետագայում շարունակ վտակորութեան աղբյուր ծա-
ռայել:

Ստեղծագործական յեռանդուն աշխատանքը Փա-
րիզում յերկար չի տևում: Կովկասից ծեր ծնողները
կանչում են, հաղորդում են, վար հայրը լուրջ հիվանդ
է: Աղաջանյանը պատրաստվում և մեկնելու Պրոֆե-
սոր Ժան-Պոլ-Լորանսը շատ է ցավում այդ լուրը լսե-
լիս, նա ուներ Աղաջանյանից մեծ սպասելիքներ, տե-
նում էր նրա մեջ աչքի ընկնող տաղանդ և համոզված
էր վոր նկարիչը Փարիզում իր անմիջական ողնութեամբ
և խորուրդներով մեծ աւաջադիմութեամբ կգործի:
Պրոֆեսորը հոգիս է հայտնում Աղաջանյանին շուտով
Փարիզում տեսնելու: Այս հույսով էլ նկարիչը մեկնում

և Փարիզից, ըսյց ալևս հնարավորութիւնն չի ունենում կրկին վերադառնալու այնտեղ:

1900 թվականին նա Շուշիումն էր, ծեր ծնողները մեծ ուրախութեամբ դիմավորում են յերկար ժամանակ հայրենիքից բացակայող վորդուն, նրանք մեծ սպասելիքներ ունեյին բարձրագույն յեզրոպական կրթութիւն ստացած իրենց վորդուց: Սակայն նրանց հույսերը չարդարացան, նրանք հիասթափվեցին նկարչից, նրա արվեստը չէր խոստանում նյութական բարեկեցիկ կյանք, նա վոչ մի տնելիք չոճներ գաժառական այդ փոքրիկ քաղաքում: Մանր բուրժուական և արհեստավորական միջավայրը այլ ձգտումներ և նպատակներ ունէր, առևտուրը և վաշխառական կապիտալը չափազանց սահմանափակել ու նեղացրել էին մարդկանց աշխարհայացքը: Զկարողանալով տանել հայրենի քաղաքի միջավայրը և բամբասանքները, Աղաջանյանը 1902 թվականին մեկնում է Բագու:

Շուշիում նա նկարում և իր հոր և մոր դիմանդկարները, վորոնք իրենց գեղարվեստական բարձր արժանիքներով նկարչի ստեղծագործական պրոդուկցիայի մէջ աչքի ընկնող տեղ են գրավում: Այդ շրջանում և նկարել նաև մի շարք պեյզաժներ Շուշի քաղաքի շրջակայքից:

Բագվում նկարիչը գեղարվեստական պատվերներ չի ստանում, նրան առաջարկում են ամեն տեսակի խալտուրա, զարդանկարներ, ցուցանակներ, ընդորինակումներ և այլն:

Աղաջանյանը նյութական դժվարին պայմաններում է ապրում, նրա վրա վոչ մի ուշադրութիւն դարձնող չի լինում: ցուցանակները գծելուց հետո՝ նոյ հագլով թե ժամանակ և ունենում ստեղծագործութեամբ զբաղվելու:

Չնայած այդ դրութեանը, նա այդ շրջանում կարողանում է նկարել մի շարք գիմանկարներ և պեյզաժներ: Տեսնելով, զոր մոտալուտ ապագան իրեն վնչնով չի ժպտում՝ Աղաջանյանը վճռում է վերադառնալ Փարիզ, 1903 թվականին նա արտասահման մեկնելու հույսով մեկնում է Մոսկվա, սակայն միջոցներ չունենալու պատճառով նա չի կարողանում շտրունակել հանապարհը և իջնում է Ռոստով, այնտեղ նա ապրում է 17 տարի՝ մինչև Հայաստանի Խորհրդայնացումը:

Ռոստովյան շրջանը Աղաջանյանի ստեղծագործական աշխատանքի յերկրորդ շրջանը կարելի չի համարել: Կուլտուրական միջավայրը այստեղ ավելի նըպաստավոր էր, քան թե Բազմում. մի խումբ արվեստագետներ յեռանդուն կերպով աշխատում էին, պարբերաբար անդի էին ունենում ցուցահանդեսներ: Այդ ցուցահանդեսները և նկարիչ ընկերները վոգեւորում են վարպետին և նա իր բոլոր ազատ ժամերը տրամադրում է ստեղծագործութեան, ակտիվ մասնակցում է ցուցահանդեսներին (9 անգամ) մամուլը և հասարակությունը վողջունում է տաղանդավոր նկարչին: Այս շրջանի աչքի ընկնող գործերից են՝ «Աղջկա պրտերտը», «Ձկնորսը», «Ատաղձագործը», «Բրոջ աղջկա գլխմանկարը», «Մի կնոջ գիմանկարը», «Մտորումները» և այլն:

Ռոստովում Աղաջանյանը դասեր և տալիս միջնակարգ դպրոցներում. վարում է համեստ, պարզ կյանք: Իմպերիալիստական պատերազմի տարիներին նա ընկել է ծանր նյութական կացութեան մեջ և հնարավորութեան չի ունեցել իր ժամանակը տրամադրել ստեղծագործական աշխատանքի:

Հոկտեմբերյան Մեծ հեղափոխութեանը միանգա-

մից կենդանացնում և արվեստագետին, ցարական տիրա-
կալության և բուրժուական կեղեքման ծանր լուծը
թոթափված եր մարդկության ուսերից. Աղաջանյանը
ստանում և աշխատանքի նոր լիցք, մեծ հաղթանակի
լուրը լսելով, նա ևս ամբողջ ժողովրդի հետ ցնծում և

1922 թվականին Աղաջանյանը տեղափոխվում է
Խորհրդային Հայաստան և մշտական բնակություն
հաստատում Յերևանում: Սկսվում է նկարչի դործու-
նեյության ամենափայլուն և բեղմնավոր շրջանը: Խոր-
հրդային Հայաստանի փոքրաթիվ արվեստագետների
հետ միասին նա հիմք է դնում կերպարվեստագետ-
ների ընկերությանը և ակտիվ մասնակցություն է ու-
նենում կազմակերպվող բոլոր ցուցահանդեսներին:
Չնայած իր պատկառելի հասակին, միաժամանակ նա
անցնում է յերիտասարդ կադրերի ուսուցման գործին,
դեղարվեստական դպրոցում նա ամբողջ 10 տարի վա-
րում և գեղանկարչության ուսուցչի պատվավոր պաշ-
տոնը: Աղաջանյանի աշակերտներն են յեղել Խորհր-
դային Հայաստանում և Միության այլ քաղաքներում
սանգմագործող բազմաթիվ շնորհալի յերիտասարդ
նկարիչներ և քանդակագործներ:

Աղաջանյանն ունեցել է՝ Մոսկվայում, Բազմում,
Թրիլիսում և այլ քաղաքներում կազմակերպվող ցու-
ցահանդեսներին ակտիվ մասնակցություն, ունի իր
գործերը Մոսկվայի և Ռոստովի թանգարաններում,
Թրիլիսի, Բազմի և Յերևանի պետական գեղարվես-
տական թանգարաններում:

Իր բազմամյա ստեղծագործական և մանկավար-
ժական աշխատանքի բեղմնավոր գործունեյության հա-
մար՝ Խորհրդային Հայաստանի կառավարությունը տվել
և Աղաջանյանին արվեստի վաստակավոր գործչի կո-
չում՝ 1927 թվին: Կերպարվեստագետների միության

բոլոր ձեռնարկումներին և ցուցանանքներին ալեգորի-
վարպետը միշտ ևլ ունեցել և և ունենում և մասնակ-
ցութ յուն:

Ստեփան Աղաջանյանի ռեալիզմը առողջ և, լիա-
բյուն և կենդանի: Նրա դիմանկարները նման են նա-
տուրային, սակայն այդ նմանութ յունը լուսանկարչա-
կան չե, այլ տիպիկական, մարդու խարակտերը շնչո-
ված, յերբեմն խորը հոգեբանական: Աղաջանյանը
գնատու և իր գեղարվեստական և իդեական պահանջ-
ներին համապատասխանող մարդկային տիպով, սուր
հայացքով վորոշում և նրա խարակտերը և տն՝ դեմ-
քի արտաքինին յուրահատուկ գծերով և ձևերով՝ կեր-
պովորում կտավի վրա: Ստեղծագործութ յան պրոցե-
սում նա լուսավորութ յան և գույնի միջոցներով, վեր-
ձինի քսվածքի յուրահատուկ տեխնիկայով շնչում և
կարևորն ու տիպիկականը, կերտում մարդու որրադը:
Նմանորինակ ստեղծագործական մեթոդն և պատճառը,
վոր դիտողը չի տեսնում ցուցադրված գործերում, շար-
լոն կրկնողութ յուններ, յուրաքանչյուր կտավ ունի իր
առանձնահատուկ գեղարվեստական արժեքը, ամեն մի
դիմանկարում նկարիչը լուծել և այս կամ այն ստեղ-
ծագործական խնդիրը: Այդ խնդրի լուծումը արատրակտ
ձևով չի արված, այլ կոնկրետ առարկայի յուրահատ-
կութ յունները հետ կապված և եմացիոնալ մեծ ուժով
և հագեցված:

Աղաջանյանի ռեալիզմի մյուս հատկութ յունը՝ դա
նրա ստեղծագործական պարզութ յունն ու մատչելիու-
թ յունն և, դիտողը ըմբռնում ու հասկանում և արվես-
տագետին:

Արվեստի այդ պարզութ յունը բղխում և ստեղծա-
գործութ յան անմիջականութ յունից և իրականութ յան
եշմարիտ պատկերումից, նկարչի գույների նորա-

ճաշակ ներդաշնակություններից: Նա չի դարձացնում գիտողին գոնային խարուսիկ եֆեկտն՝ ստեղծելով՝ դեղեցիկ դիմանկարներ նկարելով, պատկերին սանտիմենտալ տեսք ու շուք տալով: Նկարչի գույները առաջին հայացքից պայծառ չեն յերևում, ճշացող գույներ չկան, սակայն այդ գույները չափազանց գուրեզան են, արժաթագույն և վոսկեգույն գամմաններով յուրահատուկ ներդաշնակություններ են ստեղծում: Աղաջանյանի կոլորիտը անշուշտ կրում է հին ակադեմիական դպրոցների ազդեցությունը, առանձնապես այդ ազդեցությունը մեծ է նկարչի վաղ շրջանի գործերում, այդ ստեղծագործություններում նկատելի չեմանը մոզք կալորիտի առկայությունը, սակայն հետագայում աստիճանաբար նկարիչը վերափոխել է իր գոնային գամման: Սա պարզ է. նախորդ շրջանի ծանր մոզք կոլորիտը չե՛ր կարող արտահայտիչը հանդիսանալ նոր բովանդակությանը: Այսպես որինակ, վերջիններք Աղաջանյանի Ռոստովյան շրջանի գործերից «Մտորումներ» պատկերը և վերջին շրջանի «Բարոնկին» դիմանկարը, գոնային կոլորիտի և աշխատանքի ձևի տարբերությունը ակնբախ է: «Մտորումները» հիշեցնում է հին վարպետների գործերը, առանձնապես Հոլանդական կլասիկների ստեղծագործությունները:

«Բարոնկին» ունի ավելի ուրախ և ավելի լուսավոր գամմա, ավելի այժմեական է:

Այս հանգամանքը վորեն կերպ չի նվազեցնում նկարչի վաղ շրջանի գործերի գեղարվեստական խոշոր արժեքը: «Մտորումները» Աղաջանյանի ամենալավ գործերից մեկն է, պատկերը ամբողջովին լիրիկական է, սակայն վո՛չ յերազային ու կեղծ՝ այլ ունի և կոնկրետ, համոզեցուցիչ Դիտողը ալստեղ գգում է Ռեմբր-

բանդային նկարներին յուրահասուել խորություն և ջերմություն: Զարմանալի նորությամբ և ջերմությամբ և մշակված յերիտասարդ կնոջ դեմքի լուսավոր և ստվերոտ մասերը, վսեկեզույն թավշային տալորեալը ամբողջովին ներգաշնուելով և մտախոհ նստած կնոջ հոգեկան զգացմունքներին:

Տիպաժի ճշմարիտ պատկերումը մենք անսնում ենք նկարչի բոլոր շրջանների գործերի մեջ: Ահա Աղաջանյանի հոր և մոր դիմանկարները, նկարչի ամենավաղ շրջանի գործերը: Հոր դիմանկարում մեծ վարպետությամբ պատկերված և ուստա Մելիքսեթի նահապետական որբազը, արտահայտել և ամբողջ ֆիզիկան, դեմքը, կեցվածքը, ձեռքերը, հագուստը, բոլորը յուրահասուել և 1900-ական թվականների դավառական արհեստավորի տիպաժի համար: Նույն և և Մոր դիմանկարը, զարմանալի կենդանի և իրական և պատկերված նկարչի մոր դեմքը, դարբարացի կնոջ տիպաժը: Համարիչ բռնող ձեռքերը, հագուստը, գորգը մեծ շքնչով են նկարված: Նույն տիպիկականությունը նկատում ենք «Բժիշկ Հովհաննիսյանի պորտրեն», «Վասիլը», «Սեգրակ Բիճան», «Սպիրիդոն Մելիքյանի պորտրեն» և մյուս գործերում: Վերջին շրջանի ստեղծագործությունները պատկերում են Խորհրդային քաղաքացու տիպաժը, մեր կարմիր բանակի առաջավորներին, բանվոր ստախանովականներին, ժողովրդական արտիստներին, կոմյեթականներին և պիոներներին:

Մի շարք նկարներ նա ստեղծագործել և Բազմում, պատկերել և Խորհրդային Ազրբեջանի անվանի մարզկանց:

Աղաջանյանն ունի նկարած նաև բազմաթիվ պեյզաժներ, այս ուղղությամբ նա համեմատաբար քիչ և աշխատել, սակայն նրա պեյզաժները գրավիչ են տա-

բաժնեկան և ուսալ. Հակառակ իմպերատրիսիզմի վազու՜ն աշխատակ: ապա մորական անցողիկ զգայությամբ, Աղա-
ջանյանը շեշտը դնում է նյութականության վրա—
առարկաների անփոփոխ ձևերի վրա, նա քանդակում է
տարածությունը, այս և զգում գիտողը նկարչի պեյ-
զաժները նայելիս: Յուշադրված է սակավաթիվ պեյ-
զաժներ, վորոնցից առանձնապես աչքի յին ընկնում
«Կղմինդրի գործարանը Շուշիում» նկարչի սկզբնական
շրջանի գործերից և, «Հին Յերեվանը», «Իմ բակը»,
«Արարատը»:

Այսօրվա գիմանկարչի համար խոշոր աշխատանք
կա կատարելու: Ստալինյան մեծ եպոսան հարուստ է
հոյակապ եպոպեաներով, վորոնց կատարել են և կա-
տարում են մեր պանծալի հերոսները, դաշտերի և
գործարանների ստախանովականները, կարմիր բանակի
ոգային և ցամաքային ուժերի մարտիկները:

Ահա գիմանկարիչը պիտի կերտի նրանց անմահ
որբազները, դարերին ավանդելու համար այս:

Սա մեծ և դժվարին գործ է. այդ մեծ գործին
և լծված այսօր Խորհրդային արվեստագետների կողմե-
տիվը, վորի առաջին շարքերում ստեղծագործում է
Ստեփան Աղաջանյանը:

Այս տարի ալեղարդ վարպետը ձեռնարկեց պատ-
վաժոր և պատասխանատու աշխատանքի, նկարել ժո-
ղովրդների մեծ առաջնորդ ընկ. Ստալինի որդադը, սա
դժվարին խնդիր է, սակայն նկարիչը հաղթահարում
է այդ դժվարությունները:

«Յես աշխատում եմ, — ասում է վարպետը, — կեր-
տել մարդկություն մեծագույն հանճարները, ընկ.
ընկ. Լենինի և Ստալինի անմահ որբազները. այս աշ-
խատանքը դեռ նոր է սկսված և պահանջում է ժամա-
նակ և ուժերի լարումն. յես փորձել եմ արդեն մի քանի

վարիանսներ, վորոնցից մեկը ընկ. Ստալինի գիմա-
նկարը՝ ցուցադրելու յեմ, իսկ այնուհետեւ շարունակե-
ռւ յեմ աշխատանքը:

Ստեփան Աղաջանյանը լի յե ստեղծա-
դործական կերպով, քառասնամյա ստեղծագործու-
կան շրջանը կուտակել ե արվեստագետի մեջ հսկայա-
կան փորձ. այդ փորձը նկարիչը այսոր սպաս ե դնում
սոցիալիստական հայրենիքի մեծ արվեստին:

Նկարիչ՝ ԵՄ. ՍԱՐԴՍՅԱՆ

4 0 8 0 1, 0 7

Կ Ր Ճ Ա Տ Ո Ւ Մ Ն Ե Ր

1. Յուզ—յուզանկաբ:

2. Մառ—մառխտանկաբ:

3. Ած—ածուխ:

4. Լ. Կ. Պ. Բ.—Հայաստանի կերպարվեստի Պետ. Թանգարան:

Եկազանառանձերի դիմացը տրված թվերը ցույց են տալիս
նրանց չափերը մետրով (բարձրությունը և լայնությունը):

1897

1. Մտնկամ գլուխ. — յուղ. $0,48 \times 0,38$
2. Ակադեմիական եսյուղ. — յուղ. $0,52 \times 0,43$
3. Բրեսանացու ծեր կնոջ գլուխ. — Նայուղ, յուղ $0,30 \times 0,23$.
4. Բրեսանուհու պարսե. — Նայուղ, յուղ. $0,30 \times 0,22$

1898

5. Մավային սնաւում. Բրեսան. — յուղ. $0,40 \times 0,76$

1900

6. Նկարչի մար պարսեմ. — յուղ. $0,98 \times 0,80$ ՀԿԳԹ
7. Նկարչի նար պարսեմ. — յուղ. $1,17 \times 0,90$ Նկարչի յեղադր սեփականութիւն
8. Ղարաբաղի ծեր կին. — յուղ $0,52 \times 0,42$
9. *Naturee morte.* — յուղ $0,53 \times 0,79$
10. Ղարաբաղի սնաւում. — յուղ $0,60 \times 0,79$

1901

11. Լեռնային Ղարաբաղ. — Նայուղ, յուղ. $0,13 \times 0,31$

1902

12. Կամոսցի պարսեւ. — յուղ. $0,59 \times 0,48$ ՀԿՊՔ

1904

19. Դարբնոց. — յուղ. $0,47 \times 0,34$

1907

14. Աղջկա պարսեւ. — յուղ. $0,74 \times 0,51$ ՀԿՊՔ
 15. Ա. Խաչատրյանի պարսեւն. — յուղ. $0,81 \times 0,49$
 16. Իմբումկար. — յուղ. $0,48 \times 0,37$. *Բժիշկ Բամուրջյանի սեփականութիւնն, Ռոստով*

1908

17. Ս. Ս. Սմբեցյանի պարսեւն. — յուղ. $0,56 \times 0,37$.
Երմեքյանի սեփականութիւնն. Ռոստով
 18. Նկարիչ Բր. Դուսիկովի պարսեւն. — յուղ. $0,60 \times 0,48$. ՀԿՊՔ

1909

19. Ս. Կ. Սարմաբեյանի պարսեւն. — յուղ. — $0,60 \times 0,47$. *Սարմաբեյանների սեփականութիւնն. Ռոստով*
 20. Ս. Սարմաբեյանի պարսեւն. յուղ. $0,60 \times 0,47$. *Սարմաբեյանների սեփականութիւնն. Ռոստով*
 21. Նկարիչ Արծաթապետյանի պարսեւն. — յուղ. $0,41 \times 0,34$ *Արծաթապետյանի սեփականութիւնն.*
 22. Իմբումկար. — յուղ. $0,34 \times 0,29$. ՀԿՊՔ

1910

23. Աստիքի պարսեւն — յուղ. $0,44 \times 0,36$

1912

24. Նկարչի զոգմոցի պարսեւն. — յուղ. $0,94 \times 0,64$

25. Աղջկա գլուխ. — յուղ. $0,44 \times 0,32$

26. Տղայի գլուխ — յուղ. $0,40 \times 0,30$

1914

27. Մսքեր. — յուղ. $0,80 \times 0,89$

28. Տղայի պարտեհ — յուղ. $0,53 \times 0,42$

1915

29. Բամվարի պարտեհ. — յուղ. $0,48 \times 0,37$. Բժիշկ Քո-
մուրջյանի սեփականութիւն. Ռոստով

1916

30. Կամացի պարտեհ. — յուղ. $0,65 \times 0,49$

31. Դռն գետք Ռոստովի արշակալուս. — ես յուղ, յուղ.
 $0,33 \times 0,47$

32. Աղջկա պարտեհ. — յուղ. $0,65 \times 0,47$. Լենինականի
Պետ. Բանգ.

1918

33. Կամացի պարտեհ. — յուղ. $0,62 \times 0,44$. Մնացական-
յանի սեփականութիւն

34. Կամացի պարտեհ. — յուղ. $0,65 \times 0,50$

1919

35. Ձկնորս. — յուղ. $0,43 \times 0,61$. ՀԿԳԲ

1920

36. Նկարչի կնոջ պարտեհմ. — յուղ. $0,69 \times 0,67$

1921

37. Նկարչի կնոջ պարտեհմ. — յուղ. $0,48 \times 0,38$

1922

38. Բժիշկ Հովհաննիսյանի պարսեմ. — յուղ. $0,62 \times 0,55$
 39. Զմեռ — յուղ. $0,35 \times 0,56$

1923

40. Պեյզած. — յուղ. $0,48 \times 0,64$ ՀԿՊԹ
 41. Պեյզած. — յուղ. $0,45 \times 0,65$ ՀԿՊԹ

1925

42. Մարտիրոս Շահինյանի պարսեմ. — յուղ. $0,55 \times 0,43$
 43. Ինքնամկար. — յուղ. $0,56 \times 0,46$
 44. Յերևան. — յուղ. $0,95 \times 1,68$ Յերևանի Կոմունալ Քանդ.
 45. Հակոբ Խաչատրյանի մոր պարսեմ. — յուղ. $0,60 \times 0,45$

1926

46. Մանկան զլախ զլլարկով. — յուղ. $0,47 \times 0,42$
 47. Նկարչի զսփանջի պարսեմ. — յուղ. $0,55 \times 0,45$
 48. Նկարչի կնոջ պարսեմ — յուղ. $0,70 \times 0,53$ ՀԿՊԹ
 49. Ինքնամկար. — յուղ. $0,46 \times 0,44$ ՀԿՊԹ
 50. Առան. — յուղ. $0,56 \times 0,46$

1927

51. Պարսեմ. — յուղ. $0,52 \times 0,45$
 52. Սեդրակ քիճայի պարսեմ. — յուղ. $0,64 \times 0,48$
 53. Սմիմի պարսեմ. — յուղ. $0,57 \times 0,46$
 54. Կանացի պարսեմ. — յուղ. $0,45 \times 0,37$
 55. Զմեռային պեյզած. — յուղ. $0,54 \times 0,45$ Յերևանի Կոմունալ Քանդ.

56. Եմինի պարտեմ.— յուղ. $0,66 \times 0,53$
 57. Թ. Ա.-ի պարտեմ — յուղ. $0,84 \times 0,64$. Եփրեկյան
 նի սեփականութ.
 58. Գնչունի, — յուղ. $0,83 \times 0,58$.
 59. Արարատ և Արարատյան դաճար.— յուղ. $0,685$
 $\times 0,51$ ՀԿՊԹ

1928

60. Աղջկա գլուխ.— յուղ. $0,43 \times 0,35$
 61. Կամաղի պարտեմ.— յուղ. $0,75 \times 0,51$. ՀԿՊԹ.
 62. Կամպուզիսար Տեր-Ղևոնդյանի պարտեմ.— յուղ. $0,69$
 $\times 0,52$
 63. Վառիլի պարտեմ.— յուղ. $0,64 \times 0,46$. ՀԿՊԹ
 64. Դարում.— յուղ. $0,42 \times 0,71$
 65. Անապասանք.— յուղ. $0,45 \times 0,39$. ՀԿՊԹ
 66. Նկարիչ Գ. Հովսեփյանի մար պարտեմ.— յուղ $0,68$
 $\times 0,59$
 67. Պիտեմբունի — կամպուզիսար Սպիրիդոն Մելիքյանի
 դուստր.— յուղ. $0,64 \times 0,48$. ՀԿՊԹ
 68. Դեղձանիկի պարտեմ.— յուղ. $0,53 \times 0,43$. Լեւոն-
 նականի Պետ. Թանգ.
 69. Պիտեմբունի.— յուղ. $0,50 \times 0,42$

1929

70. Իմ բակը.— յուղ. $0,45 \times 0,55$. Հայպետհրատի սե-
 փակ.
 71. Նկարչի բռն պարտեմ.— յուղ. $0,67 \times 0,52$. ՀԿՊԹ
 72. Դր. Եւսեփյանի մար պարտեմ.— յուղ. $0,66 \times 0,54$

1930

73. Հին Յերևանը և Արարատ.— յուղ. $0,66 \times 0,80$
 74. Գուլպա գործող կինը.— յուղ. $0,76 \times 0,59$. ՀԿՊԹ

75. Իմ բռնիք.— յուզ. $0,48 \times 0,57$. ՀԿԳԹ
 76. Կամյերիսունի.— յուզ. $0,66 \times 0,52$
 77. Պիմնիսունի.— յուզ. $0,62 \times 0,43$

1931

78. Կարմիր—Բանակային.— յուզ. $0,67 \times 0,49$ ՀԿԳԹ
 79. *Nature morte*.— յուզ. $0,49 \times 0,43$
 80. Կարմիր հրամանատար.— յուզ. $0,70 \times 0,54$

1932

81. Մամուլիմով կիներ.— յուզ. $0,83 \times 0,65$
 82. Կանացի պարսե.— յուզ. $0,52 \times 0,44$
 83. Գլխարկով կիներ.— յուզ. $0,62 \times 0,48$. Լենինականի
 Պետ. թանգ.

1933

84. Կոմպոզիտոր Սպիրիդոն Մելիքյանի պարսե.— յուզ.
 $0,58 \times 0,46$. Հայաստանի Դրական Թանգարան
 85. Նոր ռուսներ Սերեանում.— յուզ. $0,73 \times 0,51$
 86. Հարվածայինի պարսե.— յուզ. $0,70 \times 0,50$ Լենին-
 ականի Պետ. թանգ.

1934

87. Պիլզած.— յուզ. $0,45 \times 0,55$. ՀԿԳԹ
 88. Պրոֆ. Դաբլիսյանի պարսե.— յուզ. $0,69 \times 0,52$
 89. Սերեանի ձեռքերը նկարչի արհեստանոցից.— յուզ.
 $0,55 \times 0,45$

1935

90. Դերասանունի Բարոնկինայի պարսե.— յուզ.
 $0,71 \times 0,51$. ՀԿԳԹ

91. Արարատի սեսարացի նկարչի տրենտամեցից.— *յուլ.*
 $0,60 \times 0,80$
92. Յեկպատարիտ.— *հայուլ.* $0,49 \times 0,71$
93. Սուրբն Սպանդարյանի պարսեմ.— *յուլ.* $0,70 \times$
 $\times 0,55$ *Կուսակցութեան Պատմութեան Ինստի-*
տուտի սեփ.
94. Աղբբեջ. ԽՍՀ Ժողովրդական լերգիչ Զաֆարի պարս-
 բն.— *յուլ.* $0,63 \times 0,47$. *Աղբբեջ. Պետ. Թանգա-*
րան
95. Աղբբեջ. ԽՍՀ Ժողովրդական դերասանուհի Ժա-
 մնի պարսբն.— *յուլ.* $0,63 \times 0,47$. *Աղբբեջ. Պետ.*
Թանգ.
96. Աղբբեջ. ԽՍՀ Ժողովրդական Յկարիչ Ագիմ—Զա-
 դիյի պարսբն.— *յուլ.* $0,63 \times 0,47$. *Աղբբեջ. Պետ.*
Թանգ.
97. Աղբբեջ. ԽՍՀ Ժողովրդական դերասան Ստարապու-
 պարսբն.— $0,63 \times 0,47$. *Աղբբեջ. Պետ. Թանգ.*
98. Կիմ ողաչու Մոհմեդբեկով.— *յուլ.* $0,63 \times 0,47$
Աղբբեջ. Պետ. Թանգ.

1937

99. Պրոֆ. Ա. Ս. Գեչեկի պարսբն.— *կրոկի յուլ.*
 $0,69 \times 0,51$

1938

100. Ընկ. Ի. Վ. Սալիմի պարսբն.— *յուլ.*
- 101—117. 1897—1900 թ. թ. հայույն.— *յուլ.*
- 118—130. Մոսիստ և տծխանկարներ — տկաղևրհական
 տախանագներ.— *մատիտ, ածուխ.*

Открытие выставки, посвященной 40-летию плодотворной творческой работе заслуженного деятеля искусств, Степана Меликсетовича Агаджаняна знакомит всю нашу советскую общественность с реалистическим творчеством талантливого мастера и с основными этапами пройденного им пути.

Несмотря на то, что на эту выставку не удалось собрать все работы Агаджаняна, все же зритель может получить полное представление об избранном художником направлении, об идейном содержании его произведений и о его творческом методе.

Благодаря своей выдержанности и убежденности в течении своей 40-летней творческой работы, Степан Агаджанян всегда умел быть на высоте основных принципов реалистического искусства.

Это искусство искренно и самобытно, оно создано путем правдивого изображения природы, с критическим использованием самых выдающихся образцов наследства мастеров-классиков. Искусству

Агаджаняна были чужды формалистические изуродования искусства периода империализма, он всем своим существом ненавидел чрезмерно бессодержательные и бессмысленные гримасы этих направлений.

Творческим объектом Агаджаняна является человек, его портрет, его типаж. Художник любит этот объект, глубоко и многосторонне изучил его и с ним навсегда связался своим творчеством. Он осознал трудности избранного им творческого материала и преодолел их. Проблема портрета — задача сложная. Она требует длительной, упорной и усидчивой работы, она имеет свои особенности, свои творческие специфичности.

Своими стремлениями, своим существом и в своей жизни, еще с молодых лет Агаджаняна был художником-демократом и отображал на своих полотнах трудящихся людей, живущих честным трудом, простых ремесленников, рыбаков, мужиков, интеллигентов.

Заслуженный деятель искусств Степан Меликсетович Агаджаняна родился в 1868 году в городе Шуше, в семье портного. Отец художника ничего не жалел для образования своих детей. Агаджаняна учился и успешно окончил Шушинскую городскую школу.

Сохранившиеся простые патриархальные обычаи в семье и среде оказывают большое влияние на натуру Агаджаняна. Отсюда берут начало скромность и прямота мастера, его демократическое мировоззрение, его любовь к простым ремесленникам и к трудящимся.

По окончании Шушинской городской школы, родители отправляют Агаджаняна к дяде в город Баку. Баку уже был тогда крупным промышленным и торговым городом и быстро развивался. Со всех концов Закавказья съезжались сюда на поиски работы и счастья.

По поручениям дяди молодой Агаджанян совершает ряд поездок по городам Закавказья и в Среднюю Азию, однако, эти условия и эта жизнь не удовлетворяют молодого Степана. Он стремится дальше, вперед к учебе. С согласия своего другого дяди Аслана Кочаряна, который жил тогда в Марселе и занимался коммерцией, Агаджанян приезжает к дяде в Марсель, где знакомится с новым большим городом и с европейской жизнью.

Кочарян берет на себя расходы по образованию Агаджаняна и намеревается дать ему высшее техническое образование.

В первый год, для обучения французскому языку и получения общего образования Агаджанян устроился в частном пансионе. В этом пансионе, преподаватель живописи Амь заметил у Агаджаняна выдающиеся способности и любовь к живописи. Он всячески поощрял и помогал молодому кавказцу и старался уговорить Кочаряна дать Агаджаняну художественное образование. Однако, Кочарян будучи практическим человеком поместил его в техническую школу. Сильная любовь к живописи все более и более воспламенялась в сердце молодого Агаджаняна и ему удастся одновременно посещать марсельскую студию живописи, а через некоторое время, Агаджанян навсегда оставляет тех-

ническую школу и начинает с большим энтузиазмом заниматься только живописью. В этой студии Агаджанян учился четыре года и делал быстрые успехи.

Положение художника ухудшается по окончании школы. К этому времени Кочарян перескал в Закавказье, оставив молодого художника без средств для продолжения художественного образования. Для поддержания своего существования художник был вынужден выполнять всякую работу; за ничтожную плату он брал заказы и подвергался произволу заказчиков.

В 1900 году художник пересезжает в Париж и поступает в Парижскую Академию Художеств Жулиена. Здесь он учится под непосредственным руководством профессоров Бенжамена Констана и Жан-Поль-Лоранса — выдающихся представителей французской реалистической школы. Жан-Жозеф — Бенжамен Констан особенно был известен своими реалистическими портретами, но большее влияние оказал на Агаджаняна Жан-Поль-Лоранс у которого Агаджанян перенял умение передать материальность и осязаемость форм, смелые приемы мазка, реалистический подход к вещам.

Большое влияние на Агаджаняна оказали также музеи и периодические выставки Парижа. В залах Лавра он восторгался больше всего произведениями Рембранда, Курбэ, Делакруа и Круса. Они всецело соответствовали творческим идеям Агаджаняна, их здоровый реализм, мощные приемы мазка, теплый, красочный колорит, навсегда запечатлелись в его душе и в дальнейшем всегда служили для него источником вдохновения.

В 1900 году, вследствие болезни отца, Агаджанян покидает Париж, в надежде в будущем опять вернуться обратно. Постаревшие родители его, возлагали большие надежды на своего сына, имеющего высшее европейское образование. Однако, их надежды не оправдались, они были разочарованы художником, искусство которого не сулило материально-обеспеченной жизни. Мелкобуржуазная среда маленького провинциального городка с ограниченным кругозором не могла удовлетворить художника и он в 1902 году переезжает в Баку.

В Шуше им написаны портреты отца и матери, отличающиеся высокой художественной ценностью и занимающие выдающее место в творчестве этого маститого мастера. В этот же период им исполнен ряд пейзажей окрестностей города Шуши.

В Баку Агаджаняну жилось в самых трудных материальных условиях. Творчество не обеспечивало художника, ему приходилось писать вывески, заниматься копированием картинок, но несмотря на трудные условия жизни, Агаджанян находит время для работы над собой, пишет ряд портретов и пейзажей. Однако, в 1903 году Агаджанян переезжает в Ростов-на-Дону, где работает до 1920 года — вплоть до установления советской власти в Армении. Эти 17 лет являются вторым периодом творчества Агаджаняна.

Условия в Ростове были более благоприятные, нежели в Баку. Группа товарищей художников, энергично работавших и периодически устраивающих выставки, вдохновляют мастера-художника,

который все свои свободные часы отдает творчеству.

Агаджанян активно участвует на всех устраиваемых выставках Ростова. Печать и общественность не раз приветствовали талантливого мастера. К числу выдающихся произведений этого периода относятся: „Портрет девушки“, „Рыбак“, „Плотник“, „Портрет племянницы“, „Портрет женщины“, „Думы“ и другие.

Ростовской общественности также хорошо знакома и педагогическая деятельность Агаджаняна. В годы империалистической войны художник опять попадает в тяжелые условия жизни, не имея никакой возможности заниматься творчеством.

Великая Октябрьская Революция открыла новые перспективы художникам. Трудящиеся СССР сбросили с плеч тяжелое иго капитализма. Агаджанян получает новую зарядку для работы. Узнав о великой победе он ликует вместе со всем народом и в 1922 году переезжает в советскую Армению.

Начинается самый плодотворный и блестящий период деятельности художника. Немногочисленные художники советской Армении основывают общество художников, куда входит и Агаджанян и принимает активное участие на всех организуемых выставках. Одновременно он ведет педагогическую работу. В продолжение 10 лет он ведет класс живописи в художественной школе. Многочисленные даровитые молодые художники и скульпторы, работающие в настоящее время в советской Армении и в городах Союза были его учениками. Агаджанян принимал активное участие на всех выстав-

как устраиваемых художниками Армении в городах: Москве, Баку, Тбилиси, Ереване и в других городах Союза.

Работы Агаджаняна приобретены музеями Москвы, Ростова, Баку, Еревана, Ленинскана и другими. За многолетнюю плодотворную творческую работу и за педагогическую деятельность правительство советской Армении присвоило Агаджаняну звание заслуженного деятеля искусств.

Реализм Агаджаняна здоровый, полнокровный и живой. Характер человека подчеркнут глубоко, психологично. Агаджанян ищет соответствующие его художественным и идейным требованиям, человеческие типы, зорким взглядом определяет характер человека и изображает его на полотне с внешними своеобразными чертами и формами лица. В процессе творчества он, посредством света и теней, своеобразной техникой мазка подчеркивает важное и типичное, дает образ человека. Вследствие подобного творческого метода, зритель не видит в показанных произведениях шаблонных повторений. Каждое полотно его имеет свою особую художественную ценность, в каждом портрете художник разрешает ту или иную творческую задачу. Разрешение этой задачи не абстрактное, а связано с особенностями конкретного предмета и оснащено большой эмоциональной силой. Другая сторона реализма Агаджаняна, это простота и доступность его творчества; зритель воспринимает и понимает художника.

Эта простота искусства вытекает из непосредственности творчества и из правдивого изображе-

ния действительности. Художник не пытается поразить зрителя созданием обманчивых эффектов, красовитостью портретов, сентиментальным блеском картин, но неизменно поражает глубиной понимания формы, психологическим содержанием натуры и отличной живописью.

У Агаджаняна нет кричащих оттенков. Однако, его оттенки чрезвычайно эмоциональны и создают своеобразные сочетания серебристых и золотистых гамм. Колорит Агаджаняна безусловно имеет влияние старых академических школ, это влияние особенно велико в произведениях раннего периода, в которых заметно наличие тяжелого, темного колорита. Однако, впоследствии художник преодолел темную гамму цвета. И это ясно, тяжелый темный колорит прежнего периода не мог стать выразителем нового содержания. Например: „Думы“ (Ростовского периода) напоминает произведение старых мастеров, особенно творчество голландских классиков. Картина последнего периода „Боронкина“ имеет более радостную и светлую гамму, она является более современной.

„Думы“ являются одним из лучших произведений Агаджаняна. Эта картина лирична, вместе с тем она конкретна и убедительна. Здесь зритель чувствует глубину и теплоту, присущую картинам Рембранда. С удивительной тонкостью разработаны световые и теневые части лица молодой женщины, золотистый и бархатный колорит прекрасно сочетается с ее душевными переживаниями, переданными с большим мастерством.

Правдивость изображения, сочетание индивидуального с типическим — характерная особенность портретов Агаджаняна. Глубоко типичны образы созданные маститым художником в целом ряде портретов: „Мать художника“, „Отец художника“, „Доктор Оганесян“, „Василий“, „Дядя Сетрак“, „Спиридон Меликян“ и других.

Произведения Агаджаняна последнего периода изображают тип советского гражданина, передовиков нашей Красной Армии, рабочих-стахановцев, народных артистов, комсомольцев и пионеров.

Ряд работ созданы Агаджаняном в гор. Баку, где он писал портреты знатных людей советского Азербайджана.

У Агаджаняна имеются и многочисленные пейзажи. В этом направлении он работал сравнительно мало, однако, его пейзажи властичны и реальны. Живопись Агаджаняна материальна и пространственна.

Сегодняшнему портретисту предстоит крупная работа. Великая сталинская эпоха богата славными героями, стахановцами полей и заводов, бойцами воздушных и сухопутных сил Красной Армии.

Перед портретистом стоит почетная задача воссоздания их бессмертных образов.

Это большое и трудное дело, за которое взялся коллектив советских художников, в передовых рядах которого творит Степан Агаджанян.

Последняя работа художника — портрет Великого вождя народов — товарища Сталина. Задача трудная, однако, художнику удалось преодолеть эти трудности.

„Я стараюсь,—говорит Агаджанян,—дать бессмертные образы великих гениев человечества — товарищей *Ленина и Сталина*. За эту работу я принялся недавно. Она требует много времени и напряжения сил. Я уже испробовал несколько вариантов, один из которых, — портрет товарища *Сталина* будет мною показан, а в дальнейшем буду продолжать эту работу“.

Степан Агаджанян полон творческих сил, в течение 40-летнего творчества у художника накопился огромный творческий опыт, который он сегодня ставит на служение великому искусству социалистической родины.

Художник Эд. Саркисян

КАТАЛОГ

ПРИНЯТЫЕ СОКРАЩЕНИЯ

М. — масло.

ГМИИА — Гос. музей изобразительных искусств Армении.

Цифры против наименований экспонатов обозначают их размеры в метрах (высота на ширину).

ԻԼՅՈՒՍՏՐԱՑԻԱՆԵՐ
ИЛЛЮСТРАЦИИ

1900

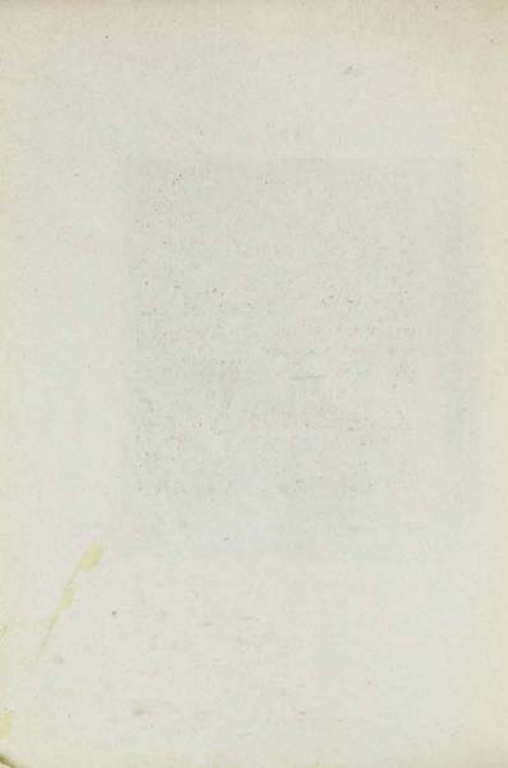

Նկարչի մոր պորտրետ. ՀԿՊԽ
Портрет матери художника. ГМИИЛ

1900

Ակարձի հոր պորտրէն. Ակարձի յեղաւ սեփականութիւն
Портрет отца художника. Соб. брата художника

1925

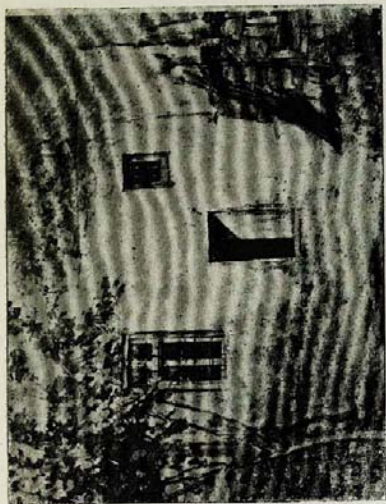
Ինքնանկար

Автопортрет

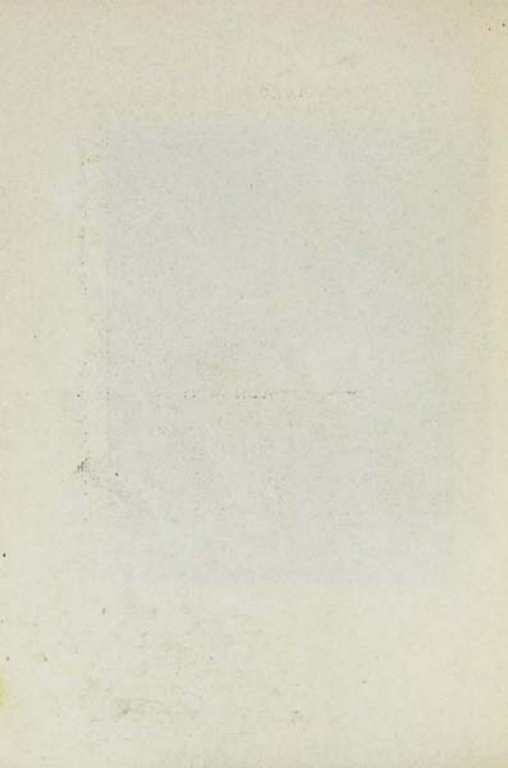
Նկարիչ Գ. Հովսեփյանի մոր սլոգան
 Портрет матери худ-ка Г. Овсепяна

1929

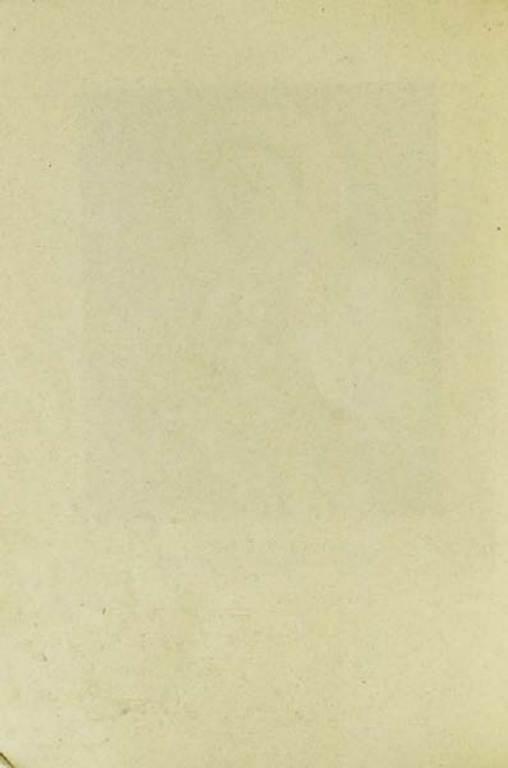
Мой дворик. Соб. Госиздата

14 рилл. 2 шрифта 1000 экз. 1929 г.

Գուլիս Գրգին Կին. ՀԿԳՔ
Женщина за вязкой чулок. ГМИИА

Դեմասմունի Բարոնկինայի պրոքրեն. 1935
 Портрет артистки Баронкиной. ГМИИА

1936

Ազերիք. ԽՍՀ ժողովրդ. յերգիչ Ջաֆարի պատրեմ. Աղ. պե. Թանգ.
Портрет народного певца Азерб. ССР Джафара
Соб. Азерб. Госуд. Музея

1936

Աղբրէշ. ԽԱՀ ձող. դերասանուհի Ժասմէնի պորտրէն
Աղբրէշ. Պետ. Թանգարան
Портрет народн. артистки Азерб. ССР Жасмен
Соб. Азерб. Госуд. Музея

1936

Աղբրէշ, ԽՍՀ ժողովրդ. դերասան Սադարկուտ պոլոսեմ
Աղբրէշ, Պե. Թանգաւան
Портрет народн. артиста Азерб. ССР Сарабского
Соб. Азерб. Гос. Музея

1844
1845
1846
1847

1936

Կին թռչնու Մամեդբեկովան. Ադրբեյ. Պես. Թանգարան
Женщина пилот Мамедбекова. Соб. Азерб. Госуд. Музея

ԳԱՆ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0068519

50
1
A $\frac{11}{19947}$

1994

1994

ЦЕНА

A $\frac{11}{1994}$